

האזורים בהם יושבים עסקים בבעלות ערבים

גלי ליס-גינסבורג, חוקרת ומרכזת תחום מחקר האוכלוסיה הערבית במינהל מחקר וכלכלה

רקע כללי

מצבה הכלכלי והתעסוקתי של האוכלוסייה הערבית בישראל קשה בהשוואה לאוכלוסיה היהודית. רוב המדדים הכלכליים הקיימים משקפים רמת פיתוח כלכלי ותעסוקתי נמוכים יותר בקרב אוכלוסייה זו, ביחס לאוכלוסיה היהודית. לאורך השנים הממשלות השונות הבינו כי פיתוח התעשייה ותהליכי התיעוש באוכלוסייה הערבית הינם כלים חשובים שעשויים לתרום לפיתוח מצבה הכלכלי והתעסוקתי של אוכלוסייה זו במטרה להגביר את שילובה החברתי והכלכלי. עם זאת, מסיבות שונות המדיניות הממשלתית לפיתוח התעשייה במגזר הערבי לא התממשה במלואה. התפתחות התעשייה במגזר המיעוטים מתאפיינת כרונולוגית בשלושה שלבים עיקריים שנגזרו מהמדיניות הכלכלית של ממשלות ישראל בנושא פיתוח התעשייה באזורי עדיפות לאומית: בשלב הראשון, בשנים 1973 - 1997 התפתחה תעשייה ומלאכה זעירה בתוך היישובים הערביים. בשלב השני, בשנים 2001 - 1997 הייתה כוונה לפתח אזורי תעשייה ייעודיים לאוכלוסייה הערבית. אולם עקב קשיים בשיווק הקרקעות של אזורי התעשייה הייעודיים ברמה ארצית, ובפרט ביישובים הערביים, החל משנת 2001 עברה מדינת ישראל למדיניות שנתנה עדיפות לשווק קרקעות אזורי התעשייה הקיימים על פני בניית אזורי תעשייה חדשים. כתוצאה ממדיניות זו, ירד משמעותית תקציב הפיתוח של אזורי התעשייה ברמה הארצית, וכפועל יוצא מכך גם ביישובים הערביים. לאור זאת, החל משנת 2001 המדיניות הממשלתית מעודדת פיתוח והרחבה של אזורי תעשייה מרחביים משותפים מנהלית ליהודים ולערבים. אף על פי כן, נכון להיום מספר אזורי התעשייה המשותפים מנהלית ליהודים וערבים עדיין קטן מאד ועסקים רבים נמצאים בתוך ישובי המגורים במקומות שאינם נחשבים אזורי תעשייה ומהווים מטרד לתושבים המתגוררים מסביב. הממשלה מעוניינת לשנות את המצב הקיים ולגרום לפיתוח העסקים בבעלות ערבים.

סקר זה נועד לפלח את האזורים בהם יושבים העסקים הערבים, התשתיות והשירותים אותם הם מקבלים באותם אזורים ומידת שביעות רצונם מאותם שירותים. בנוסף, מטרת הסקר היא לבחון היכן העסקים

מעוניינים לשבת ומה יגרום להם לעבור לאזורי תעשייה מרחביים משותפים לעסקים יהודים וערבים או לאזורי תעשייה מרחביים לעסקים ערבים.

מטרות הסקר

1. בדיקת מאפייני העסקים בבעלות ערבית אשר יושבים במקומות שונים.
2. בחינת השירותים והתשתיות אותם מקבלים העסקים במקום בו הם יושבים היום.
3. בדיקת הקשרים בין העסקים בבעלות ערבית לשוק היהודי.
4. בחינת מידת שביעות רצון העסקים מהמקום בו הם יושבים, מהשירותים אותם הם מקבלים באזור בו הם יושבים והשירותים אותם היו מעוניינים לקבל בנוסף.
5. בדיקת רצון העסקים לעבור לאזור אחר, מהן הסיבות שיגרמו להם לעבור והקשיים בהם נתקלו העסקים אשר ניסו לעבור.
6. בדיקת תחושת קיום אפליה נגד עסקים בבעלות ערבים היושבים באזורים יהודיים.
7. בדיקת מידת רצונם של עסקים שאינם יושבים באזורי תעשייה מרחביים לעבור לאזורים אלה.
8. מידת היכרות העסקים עם כלי סיוע ממשלתיים ועם הרשות לפיתוח כלכלי של אוכלוסיית המיעוטים במשרד רוה"מ.

אוכלוסיית היעד

- א. עסקים בבעלות ערבים אשר נמצאים בתוך או בסמוך ליישובים באזורים שאינם אזורי תעשייה מסודרים.
- ב. עסקים בבעלות ערבים אשר יושבים באזורי תעשייה מקומיים במועצות ערביות.
- ג. עסקים בבעלות ערבים אשר יושבים ביישובים יהודיים/מעורבים או באזורי תעשייה בתוך מועצות יהודיות/מעורבות.
- ד. עסקים בבעלות ערבים אשר יושבים באזורי תעשייה מרחביים המשותפים לעסקים יהודים וערבים ובאזורי תעשייה מרחביים המיועדים לעסקים ערבים.

עסק בבעלות ערבים מוגדר כעסק שמתקיימים בו 2 תנאים:

1. עסק שלפחות אחד מבעליו ממוצא מוסלמי, נוצרי ערבי או דרוזי.
2. עסק שמעסיק לפחות עובד שכיר אחד.

אוכלוסיית הסקר כוללת את הענפים הבאים: כרייה וחציבה, תעשייה, חשמל ומים, בינוי, מוסכים ומסחר בכלי רכב, מסחר סיטונאי בחומרי בנין ועץ, הובלת מטענים ונוסעים, מחסנים, אולמות אירועים והשכרת כלי רכב.

מתודולוגיה

א. מדגמים

1. כל המדגמים, למעט אחד, יילקחו מקבצי המעסיקים אשר משמשים לסקר המעסיקים בבעלות ערבים. מדובר בסקר שוטף המתבצע אחת לרבעון (בסה"כ ארבע פעמים בשנה) על מדגם קבוע של כ- 1,000 עסקים ערבים. איסוף הנתונים בסקר המעסיקים הערבים החל ברבעון הראשון של שנת 2011 והוא נמשך ברציפות עד היום. המקורות להוצאת המדגם הינם קובץ המעסיקים של הביטוח הלאומי. המדגמים יוצאו כמדגם שכבות. שכבות המדגם יהיו:
האזור הגיאוגרפי - האזור שבו ממוקם העסק (צפון, מרכז ודרום).

גודל העסק - מספר המועסקים בעסק לפי 4 קבוצות גודל: 5 - 9 עובדים, 10 - 19 עובדים, 20 - 49 עובדים ועסקים שמעסיקים 50 עובדים ויותר.

2. מדגם העסקים הערבים אשר יושבים באזורי תעשייה מרחביים המשותפים לעסקים יהודים וערבים ובאזורי תעשייה מרחביים המיועדים לעסקים ערבים יילקח מתוך רישומי המינהלות של אזורי הפיתוח.

ב. שיטת איסוף הנתונים

הנתונים ייאספו באמצעות ראיון טלפוני בשפה הערבית עם בעלי עסקים, מנהלי כוח אדם או מנהלים אחרים מהעסקים המשתתפים בסקר שהוסמכו לכך.

ג. כלי המחקר

שאלונים מובנים ממוחשבים.

ד. שלבי עבודה

1. חיבור השאלונים
2. דיון ואישור השאלונים בוועדת היגוי
3. תרגום השאלונים לערבית
4. התאמת השאלונים לגרסת מחשב
5. תדרוך המראיינים לקראת עבודת שדה
6. פרי טסט – תיקונים ומתן דגשים
7. המשך ראיונות ואיסוף נתונים עד למיצוי האוכלוסייה
8. ניתוח הממצאים
9. כתיבת דוח מחקר
10. הצגת מצגת לוועדת ההיגוי ולגורמי עניין

לו"ז לסיום עבודה

רבעון 3, 2015